

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ Ing. M. Z.**, bývajúceho v D., zastúpeného JUDr. D. I., advokátom so sídlom v B., a **2/ A. M.** so sídlom v L., IČO: X., proti žalovanému **Ing. Z. S.**, bývajúcemu v P. č. X. zastúpenému Advokátskou kanceláriou JUDr. I. G., s.r.o., so sídlom v D., v mene ktorej vykonáva advokáciu ako konateľka advokátka JUDr. I. G., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Rimavská Sobota pod sp.zn. 7 C 56/07, o dovolaní žalobcu 1/ a žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. februára 2009 sp. zn. 15 Co 222/2008 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. februára 2009 sp.zn. 15 Co 222/2008 **v I. výroku**, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že uložil žalovanému povinnosť na najbližšej tlačovej konferencii Strany m. predniesť ospravedlnenie v znení špecifikovanom v tomto výroku, **v II. výroku**, ktorým rozhodol, že žalobcovia sú oprávnení spoločne a nerozdielne uverejniť na náklady žalovaného právoplatný rozsudok s náležitosťami, v znení a spôsobom špecifikovanom v tomto výroku, **vo IV. výroku**, ktorým zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcovi 1/ náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 300 000,-- Sk tak, že žalobu žalobcu 1/ v tejto časti zamietol **a vo výroku o trovách konania z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava I 29.11.2006 sa žalobcovia domáhali ochrany proti neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcu 1/ (občianskej a profesionálnej cti) a do dobrej povesti (dôveryhodnosti a serióznosti) žalobkyne 2/, ku ktorému podľa nich došlo výrokmi žalovaného ako bývalého ministra p. na tlačovej konferencii Strany m. (ďalej len „S.“) dňa X. a X. a v diskusných reláciách odvysielaných dňa X. (správne X.) v TV Y. „V.“, TV Y. „N.“ a TV Y. „P.“. Išlo o výroky súvisiace s dodatkom č. X., ktorým na podnet žalobcu 1/ (ďalej len „žalobca“) ako š. m. minister p. zmenil a podľa žalobcov zosúladiť s komunitárnym právom usmernenie ministra p. Slovenskej republiky na úseku štátnej správy o p. formou priamych platieb (ďalej len „usmernenie“), uverejnené vo Vestníku ministerstva p. Slovenskej republiky z X., čiastka X.

V žalobe uviedli, že výroky žalovaného najmä o tom, že zmenu usmernenia inicioval žalobca vo svoj vlastný prospech, že išlo o zmenu účelovú a retroaktívne meniacu pravidlá hry, že táto sa dotýka len štyroch spoločností, z ktorých najviac profituje firma, v ktorej je žalobca akcionárom a jeho manželka členkou dozornej rady, že žalobca, resp. že táto firma - žalobkyňa 2/ (ďalej len „žalobkyňa“) - získa o X. milióna korún viac, že žalobca zneužil svoju funkciu a porušil morálku, etiku a konal v rozpore so zákonom o konflikte záujmov, resp. so zákonmi a s nariadením EÚ, obsahujú jednak nepravdivé tvrdenia a tiež subjektívne hodnotiace úsudky, ktoré nezodpovedajú objektívnemu stavu. Poukazovali na to, že podnetom zmeny usmernenia bola žiadosť predsedu O. z X., na základe ktorého príslušný odbor ministerstva p. pripravil návrh zmeny, ktorý žalobca vo funkcii š. tohto ministerstva predložil na schválenie ministrovi p. Nešlo o protiprávne konanie ani o zmenu pravidiel počas hry, ale o odstránenie protiprávneho stavu spôsobeného usmernením, ktoré prijal žalovaný v čase výkonu funkcie ministra p. a o zosúladenie slovenských vykonávacích predpisov s komunitárnym právom v oblasti p..

Žiadali, aby žalovanému bola uložená povinnosť na najbližšej tlačovej konferencii S. sa im ospravedlniť v znení špecifikovanom v petite žaloby, aby boli oprávnení na náklady žalovaného uverejniť právoplatný rozsudok za podrobne špecifikovaných podmienok na televíznych stanicách TV Y., TV Y. a TV Y. a v denníkoch N., P., S., H. a Ú., a aby žalovanému bola uložená aj povinnosť zaplatiť im náhradu nemajetkovej ujmy a to žalobcovi 5 000 000,-- Sk (165 969,59 EUR) a žalobkyňi 1 000 000,-- Sk (33 193,92 EUR).

Okresný súd Rimavská Sobota, ktorému bola vec postúpená z dôvodu miestnej príslušnosti, rozsudkom zo 7. júla 2008 č.k. 7 C 56/07-447 uložil žalovanému povinnosť v lehote do jedného mesiaca po právoplatnosti rozsudku na najbližšej tlačovej konferencii S., po pozvaní zástupcov všetkých médií, ktorých zástupcovia sa zúčastnili na tlačových konferenciách S. X. a X., predniesť toto ospravedlnenie:

„Ospravedlňujem sa Ing. M. Z. a predstavenstvu a akcionárom spoločnosti A. M. za svoje verejné, nepravdivé a účelovo zavádzajúce výroky prednesené v októbri X. v súvislosti so zmenou usmernenia ministra p. Slovenskej republiky o podpore p. Týmito výrokmi som poškodil občiansku, osobitne profesionálnu česť Ing. M. Z. a v dôsledku nich sa v značnej miere znížila jeho vážnosť v spoločnosti. Týmito výrokmi som takisto poškodil dobrú povesť spoločnosti A. M.“

Ďalším výrokom rozhodol, že žalobcovia sú oprávnení do jedného mesiaca od právoplatnosti rozsudku na náklady žalovaného uverejniť právoplatný rozsudok s jeho presným označením, označením účastníkov konania a úplným obsahom výroku právoplatného rozsudku vo veci samej týkajúceho sa ospravedlnenia formou zobrazeného a zrozumiteľne čítaného textu bezprostredne pred začatím vysielania relácie „P.“ na televíznej stanici TV Y., relácie „N.“ na televíznej stanici Y. a relácie „V.“ na televíznej stanici Y., ako aj v denníkoch N., P., S., H. a Ú. na ich titulnej strane textom s typom a veľkosťou písma, ktorý je totožný s textom článku s najvýraznejším typom a najväčšou veľkosťou písma uverejneným na titulnej strane.

O nároku na náhradu nemajetkovej ujmy rozhodol tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi z titulu tejto náhrady sumu 300 000,-- Sk (9 958,18 EUR) do troch dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Žalovanému uložil aj povinnosť zaplatiť v rovnakej lehote žalobcom náhradu trov konania 904 685,-- Sk (30 030,04 EUR) na účet ich právneho zástupcu JUDr. D. I.

Krajský súd v Banskej Bystrici ako súd odvolací v odvolacom konaní začatom na odvolanie žalobcov i žalovaného najprv vyzval žalobcov na upresnenie a doplnenie petitu žaloby konkretizáciou výrokov, ktorými sa cítili byť dotknutí a za ktoré žiadali ospravedlnenie a priznanie náhrady nemajetkovej ujmy. Po upresnení žalobného petitu a prejednaní veci na odvolacom pojednávaní rozsudkom zo 4. februára 2009

sp.zn. 15 Co 222/2008 rozhodol o odvolaní žalovaného proti výrokom rozsudku súdu prvého stupňa o jeho povinnosti sa ospravedlniť, o oprávnení žalobcov uverejniť rozsudok, o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy 300 000,-- Sk a o trovách konania takto:

I. Zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalovanému uložil povinnosť do jedného mesiaca od právoplatnosti rozsudku na najbližšej tlačovej konferencii S. predniesť toto ospravedlnenie:

„Ospravedlňujem sa Ing. M. Z. a predstavenstvu a akcionárom spoločnosti A. M.. za tieto nepravdivé, účelovo zavádzajúce a difamujúce výroky prednesené v októbri X. v súvislosti so zmenou usmernenia ministra p. Slovenskej republiky o podpore p.:

A/ výroky prednesené na tlačovej konferencii S. X.:

„Prišiel ako š., tam inicioval materiál, ako máme možnosť vidieť na tomto materiáli tak, aby on získal o X. milióna korún viac“.

„Ja namietam, že bola prijatá účelová zmena v prospech jednej spoločnosti alebo pár jednotlivcov v krajine zo X. žiadateľov, v prospech A. M., čo je neprípustné, aby človek prišiel na ministerstvo a začal prijímať rozhodnutie, čo je v rozpore so zákonom, vo svoj prospech, v prospech svojej bývalej firmy alebo firmy, kde som akcionárom a manželka je členkou dozornej rady“.

„...menia sa podmienky kvôli š., a to na jeho podnet“.

B/ výroky prednesené na tlačovej konferencii S. X.:

„pán t. (...) vedome porušil ústavný zákon SR, keď inicioval zmenu, ktorá sa dotkne troch až štyroch podnikov na Slovensku, takže žiadny verejný záujem, ale len záujem pána š. získať X. milióna korún.“

„Koľkokrát je ešte možné, aby pán š. klamal a zavádzal?“

„...koľko dôkazov ešte treba predložiť o morálke a o etike tohto š., aby sme konali v zmysle slov pána premiéra?“

„Nedočkavosť a chamtivosť sú zlým radcom a niekto si chcel zarobiť X. milióna korún“.

C/ výroky prednesené v relácii TV Y. „V.“ X.:

„Pre mňa je jasné a ja som presvedčený, že š. zneužil svoju funkciu“.

D/ výroky prednesené v TV Y. „N.“ X.:

„Ja osobne teraz vnímam túto situáciu ako porušenie morálne a etické a porušenie slovenských zákonov v rovine pána š.“.

E/ výroky prednesené v relácii TV Y. „P.“ X.:

„Pán š., keď prišiel na ministerstvo, tak inicioval zmenu vo svoj vlastný prospech. Retroaktívne menil pravidlá posudzovania hry v rozpore so zákonom o konflikte záujmov, konal v rozpore s nariadením EÚ ...“

Týmito výrokmi som poškodil občiansku, osobitne profesionálnu česť Ing. M. Z. a v dôsledku nich sa v značnej miere znížila jeho vážnosť v spoločnosti. Týmito výrokmi som takisto poškodil dobrú povesť spoločnosti A. M..“

II. Rozhodol, že žalobcovia sú oprávnení spoločne a nerozdielne do jedného mesiaca od právoplatnosti rozsudku uverejniť na náklady žalovaného právoplatný rozsudok s jeho presným označením, označením účastníkov konania a obsahom právoplatného výroku vo veci samej:

- v rozsahu ospravedlnenia uvedeného v bode I. písmeno C/ výroku tohto rozsudku formou zobrazeného a zrozumiteľne čítaného textu bezprostredne pred začatím vysielania relácie „V.“ na televíznej stanici Y.;

- v rozsahu ospravedlnenia uvedeného v bode I. písmeno D/ výroku tohto rozsudku formou zobrazeného a zrozumiteľne čítaného textu bezprostredne pred začatím vysielania relácie „N.“ na televíznej stanici TV Y.;

- v rozsahu ospravedlnenia uvedeného v bode I. písmeno E/ výroku tohto rozsudku formou zobrazeného a zrozumiteľne čítaného textu bezprostredne pred začatím vysielania relácie „D.“ na televíznej stanici TV Y.;

- v rozsahu ospravedlnenia uvedeného v bode I. písmeno A/ a B/ výroku tohto rozsudku v denníkoch N., P., S., H. a Ú. na ich titulnej strane textom s typom a veľkosťou písma, ktorý je totožný s textom článku s najvýraznejším typom a najväčšou veľkosťou písma uverejneným na titulnej strane.

III. V prevyšujúcej časti žalobu žalobcov zamietol.

IV. Vo výroku, ktorým bola žalovanému uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 300 000,- Sk (9 958,18 EUR) do troch dní od právoplatnosti rozsudku rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu žalobcu v tejto časti zamietol.

V. Rozhodol o trovách konania tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu.

Osobitným výrokom rozhodol o zastavení odvolacieho konania o odvolaní žalobcov proti výroku rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým bola zamietnutá žaloba žalobcu v časti o náhradu nemajetkovej ujmy nad priznanú sumu 300 000,-- Sk, a ktorým bola zamietnutá žaloba žalobkyne v časti o náhradu nemajetkovej ujmy, a to z dôvodu späťvzatia odvolania.

V odôvodnení rozsudku odvolací súd uviedol, že žalovaný svojimi výrokmi prednesenými na tlačových konferenciách S. X. a X. a v diskusných reláciách odvysielaných v TV Y., TV Y. a TV Y. X., špecifikovanými vo výroku I. rozsudku, presiahol hranice prípustnej kritiky tým, že neposkytol masovokomunikačným prostriedkom pravdivé informácie a ani forma ich verejnej prezentácie nebola primeraná. Týmito výrokmi prekračujúcimi medze toho, čo je možné tolerovať v politickej diskusii, neoprávnene zasiahol do osobnostných práv žalobcu a dobrej povesti žalobkyne, pričom tento zásah bol objektívne spôsobilý narušiť alebo ohroziť chránené práva oboch žalobcov. Žalobu v časti o uloženie povinnosti ospravedlnenia a o vyslovenie oprávnenia uverejniť právoplatný rozsudok preto považoval za čiastočne opodstatnenú a to v rozsahu vymedzenom v I. a II. výroku rozsudku.

Zmenu rozsudku súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým bola žalovanému uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy 300 000,-- Sk a zamietnutie žaloby v tejto časti odôvodnil nesplnením podmienok pre poskytnutie takejto náhrady v zmysle § 13 ods. 2 Obč. zákonníka, pretože vzhľadom na okolnosti prípadu (žalobca mal možnosť vystúpiť vo viacerých televíziách, túto možnosť aj využil, po odchode z funkcie š. sa stal poslancom Národnej rady Slovenskej republiky s platom porovnateľným v predchádzajúcej funkcii) bolo postačujúce morálne zadost'učinenie.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný. Dovoláním napadol tento rozsudok vo výrokoch u uložení povinnosti ospravedlniť sa žalobcom a o oprávnení žalobcov uverejniť právoplatný rozsudok. Žiadal v tejto časti rozsudok odvolacieho súdu zmeniť a žalobu zamietnuť. Dovolanie odôvodnil tzv. inými vadami konania a nesprávnym právnym posúdením veci. Za iné vady označil nesprávne naformulovanie a nevykonateľnosť rozsudku odvolacieho súdu v napadnutých výrokoch, a to najmä z dôvodu, že zaväzuje tretí subjekt – S., ktorý nebol účastníkom konania, že je nepresný a neurčitý a neurčuje výšku nákladov na uverejnenie rozsudku. Nesprávnosť právneho posúdenia veci odvolacím súdom odôvodnil predovšetkým tým, že tento súd uznal za nepravdivé všetky výroky uvedené

v I. výroku rozsudku, hoci mnohé z nich mali povahu subjektívnych hodnotiacich úsudkov a vychádzali z pravdivých podkladov.

Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu podal aj žalobca, a to vo výroku, ktorým bola zamietnutá žaloba o náhradu nemajetkovej ujmy aj pokiaľ ide o sumu 300 000,-- Sk. Žiadal, aby dovolací súd v tejto časti rozsudok odvolacieho súdu zmenil a priznal mu náhradu nemajetkovej ujmy v uvedenej výške. Vyčítal odvolaciemu súdu, že neprihliadol na zníženie jeho vážnosti a osobnej a profesionálnej cti.

Žalobca a žalovaný sa zároveň vyjadrili k vzájomne podaným dovolaniam. Žalobca žiadal dovolanie žalovaného odmietnuť pre neprípustnosť a žalovaný navrhol dovolanie žalobcu ako nedôvodné zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že dovolania boli podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenými osobami (účastníkmi konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému sú v zmysle § 238 ods. 1 O.s.p. v napadnutých výrokoch prípustné (výroky I. a II. rozsudku odvolacieho súdu formálne označené za zmeňujúce bolo potrebné považovať za zmeňujúce aj vzhľadom na ich obsah s prihliadnutím na skutočnosť, že v dôsledku konkretizácie petitu žaloby v tejto časti až v odvolacom konaní ich nebolo možné porovnávať s výrokmi rozsudku súdu prvého stupňa a nebolo možné z nich vyvodzovať záver a rovnakej úprave práv a povinností účastníkov prvostupňovým a odvolacím súdom), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že ho treba v napadnutej časti zrušiť (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný rozsahom dovolania ako aj uplatneným dovolacím dôvodom. Obligatórne sa zaoberá len vadami konania uvedenými v § 237 O.s.p. a inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vzhľadom na túto zákonnú povinnosť dovolací súd predovšetkým skúmal existenciu vád vymedzených v § 237 O.s.p. a iných vád konania, pričom zistil, že konanie pred odvolacím súdom bolo postihnuté tzv. inými vadami, na ktoré v dovolaní poukazoval žalovaný. Tieto vady spočívali v tom, že odvolací súd napriek výzve adresovanej žalobcom o upresnenie a doplnenie petitu žaloby konkretizáciou výrokov žalovaného nebol dôsledný, keď ich zároveň nevyzval aj na upresnenie spôsobu realizácie

žiadaného ospravedlnenia tak, aby nebolo viazané na súčinnosť subjektu, ktorý účastníkom konania nebol a nevyzval ich ani na doplnenie petitu určením výšky nákladov, resp. určením ich limitu, ktoré by za uverejnenie rozsudku mal znášať žalovaný.

Uvedené vady konania však nebránili dovolaciemu súdu zaujať stanovisko k právnemu posúdeniu veci odvolacím súdom v otázke opodstatnenosti podanej žaloby z hľadiska existencie neoprávneného zásahu, ktorý by bol objektívne spôsobilý zasiahnuť do osobných práv žalobcu, resp. do dobrej povesti žalobkyne.

Nesprávnym právnym posúdením veci je pochybenie súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, teda prípad, kedy bol skutkový stav posúdený podľa iného právneho predpisu, než ktorý správne mal byť použitý, alebo ak síce bol aplikovaný správne určený právny predpis, ale súd ho nesprávne interpretoval (nesprávne vyložil podmienky všeobecne vyjadrené v hypotéze právnej normy a v dôsledku toho nesprávne aplikoval vlastné pravidlo, stanovené dispozíciou právnej normy).

V prejednávanej veci išlo vo vzťahu k žalobcovi o aplikáciu § 11 a nasl. Obč. zákonníka a vo vzťahu k žalobkyni o aplikáciu § 19b ods. 2 a 3 toho istého predpisu. Podľa § 11 Obč. zákonníka fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Obč. zákonníka). Podľa § 19b ods. 2 Obč. zákonníka pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby sa možno domáhať na súde, aby sa neoprávnený užívateľ zdržal jeho užívania a odstránil závadný stav; možno sa tiež domáhať primeraného zadosťučinenia, ktoré sa môže požadovať aj v peniazoch. V zmysle odseku 3 uvedeného ustanovenia odsek 2 platí primerane aj pre neoprávnený zásah do dobrej povesti právnickej osoby.

Občianskoprávna ochrana osobnosti fyzickej osoby, resp. dobrej povesti právnickej osoby, prichádza do úvahy iba pri takých zásahoch do osobnosti chránenej všeobecným osobnostným právom, resp. do dobrej povesti, ktoré sú neoprávnené (protiprávne). Neoprávneným je zásah do osobnosti fyzickej osoby, resp. do dobrej povesti právnickej osoby, ktorý je v rozpore s objektívnym právom, t.j. s právnym poriadkom. K vzniku

občianskoprávných sankcií za nemajetkovú ujmu spôsobenú zásahom do osobnosti fyzickej osoby podľa § 13 Obč. zákonníka musí byť ako predpoklad zodpovednosti splnená podmienka existencie zásahu objektívne spôsobilého vyvolať nemajetkovú ujmu spočívajúcu buď v porušení alebo len ohrození osobnosti fyzickej osoby v jej fyzickej a morálnej integrite, tento zásah musí byť neoprávnený (protiprávny) a musí tu existovať príčinná súvislosť medzi zásahom a vzniklou ujmovou na chránených osobnostných právach fyzickej osoby. Obdobné predpoklady musia byť splnené aj pre poskytnutie občianskoprávnej ochrany za zásah do dobrej povesti právnickej osoby.

Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena (Čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky ďalej len „Ústava“).

Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené (Čl. 26 ods. 1 Ústavy).

Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu (Čl. 26 ods. 2 veta prvá Ústavy).

Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti (Čl. 26 ods. 4 Ústavy).

Citované články 19 a 26 Ústavy vyjadrujú základné ústavné hodnoty právneho poriadku Slovenskej republiky ako demokratického právneho štátu. Pre demokraciu, chápanú ako vládu ľudu, ľuďom a pre ľud, je životnou nutnosťou šírenie informácií, myšlienok a názorov, či už pochvalných alebo kritických, preto aby bola verejnosť zásobená všetkými dostupnými faktmi nevyhnutnými pre vyvolanie kvalitnej debaty vo veciach celospoločenského záujmu a následného utvárania názorov jednotlivcov alebo pre dosiahnutie konsenzu o konaní a obstarávaní vecí celospoločenského záujmu. Sloboda prejavu však nie je bezbrehá; ústavné zaručené právo vyjadrovať svoje názory je obsahovo obmedzené právami iných, najmä právami uvedenými v Čl. 19 Ústavy. Kolízia oboch práv sa realizuje práve napríklad pri aplikácii § 11 a nasl. Obč. zákonníka v súvislosti s uplatňovaním občianskoprávnej ochrany osobnosti a pri aplikácii § 19b ods. 3 Obč. zákonníka v súvislosti s uplatňovaním ochrany

dobrej povesti právnickej osoby. Povinnosťou súdov v takýchto prípadoch je interpretovať jednotlivé zákonné ustanovenia v prvom rade z pohľadu účelu a zmyslu ochrany ústavne garantovaných práv a slobôd. Pri strete slobody prejavu s právom na ochranu osobnosti treba dbať na to, aby s prihliadnutím k okolnostiam konkrétneho prípadu jednému z týchto práv nebola neodôvodnene daná prednosť pred právom druhým. V konkrétnom prípade je vždy nevyhnutné skúmať mieru (intenzitu) tvrdeného porušenia základného práva na ochranu osobnosti, a to práve v kontexte so slobodou prejavu a s právom na informácie a so zreteľom na požiadavku proporcionality uplatňovania týchto práv. Zároveň je nutné, aby príslušný zásah bezprostredne súvisel s porušením chráneného základného práva, t.j. aby tu existovala príčinná súvislosť medzi nimi, pričom musí ísť o zásah neoprávnený. K takému zásahu dochádza iba vtedy, ak tento zásah v konkrétnom prípade presiahol určitou prípustnou intenzitou takú mieru, ktorú už v demokratickej spoločnosti nemožno tolerovať.

K porušeniu práva na česť, resp. dobrú povesť, môže dôjsť slovom, písmom, obrazom i akýmkoľvek iným konaním difamujúcej (zneuctujúcej, znevažujúcej, dehonestujúcej, diskreditačnej) povahy. Ak k takémuto porušeniu malo dôjsť slovom, treba pri skúmaní primeranosti konkrétneho výroku v prvom rade odlišiť, či sa jedná o skutkové tvrdenie alebo hodnotiaci úsudok (kritiku), pretože podmienky kladené na prípustnosť každej z týchto kategórií sa líšia.

Skutkové tvrdenie sa opiera o fakt, objektívne existujúcu realitu, ktorá je zistiteľná pomocou dokazovania, pravdivosť tvrdenia je teda overiteľná. V zásade platí, že oznámenie pravdivej informácie nezasahuje do práva na ochranu osobnosti, pokiaľ tento údaj nie je podaný tak, že skresľuje skutočnosť, či nie je natoľko intímny, že by odporoval právu na ochranu súkromia či ľudskej dôstojnosti. Z hľadiska pravdivosti skutkových tvrdení nie je nevyhnutné trvať na ich úplnej presnosti, ale je postačujúce, aby celkové vyznenie určitej informácie zodpovedalo pravde, teda stačí, aby pravdivá bola podstatná časť tvrdenia (oznámenia). Porušenie práva na česť, resp. dobrú povesť, môže byť spôsobené len takými skutkovými tvrdeniami, ktoré sú objektívne spôsobilé privodiť ujmu na cti, resp. dobrej povesti dotknutého subjektu, v očiach ostatných fyzických osôb, a teda pôsobiť difamačne. Či je určité tvrdenie difamujúce, treba posúdiť nielen podľa použitých výrazov a formulácií, ale podľa celkového dojmu s prihliadnutím ku všetkým súvislostiam a okolnostiam, za ktorých k tvrdeniu došlo.

Na rozdiel od skutkového tvrdenia hodnotiaci úsudok vyjadruje subjektívny názor svojho autora, ktorý k danému faktu zaujíma určitý postoj tak, že ho hodnotí z hľadiska správnosti a prijateľnosti, a to na základe vlastných (subjektívnych) kritérií. Hodnotiaci úsudok nemožno akokoľvek dokazovať, je však potrebné skúmať, či sa zakladá na pravdivej informácii, či forma jeho verejnej prezentácie je primeraná a či zásah do osobnostných práv je nevyhnutným sprievodným javom kritiky, to znamená, či primárnym cieľom kritiky nie je hanobenie či zneuctenie danej osoby. Treba teda rozlišovať medzi kritikou prípustnou (oprávnenou) a medzi kritikou, ktorá môže tvoriť podstatu neoprávneného porušenia práva na česť (dobrú povesť). Ak má byť kritika prípustná, musí byť vecná, konkrétna a primeraná (zodpovedajúca) čo do obsahu, formy a miesta. Vecnosť kritiky vyžaduje, aby kritika vychádzala z pravdivých skutočností (podkladov) ako premís pre hodnotiaci úsudok. Hodnotiaci úsudok musí byť totiž záverom, ktorý možno na základe uvedených skutočností logicky dovodiť. Konkrétnosť kritiky znamená, že hodnotiaci úsudok sa musí opierať o konkrétne skutočnosti. Primeranosť kritiky čo do obsahu, formy a miesta (použitými výrazmi, formuláciami, spojeniami), znamená, že nevybočuje z medzí nutných k dosiahnutiu sledovaného a zároveň spoločensky uznávaného účelu (cieľa).

Práva na ochranu osobnosti sa samozrejme môžu domáhať aj politici a ostatne verejne činné osoby, no kritériá posúdenia skutkových tvrdení a hodnotiacich úsudkov sú v ich prípadoch omnoho mäkšie v prospech pôvodcov týchto výrokov. Je to dané skutočnosťou, že osoba vstúpiaca na verejnú scénu musí počítať s tým, že ako osoba verejne známa bude pod drobnohľadom verejnosti, ktorá sa zaujíma o jej profesionálny ako aj súkromný život a súčasne ho hodnotí, zvlášť, ak ide o osobu, ktorá spravuje verejné záležitosti.

V prejednávanej veci právne posúdenie opodstatnenosti uplatnených nárokov odvolacím súdom vo väzbe na zistený skutkový stav nebolo správne. Odvolací súd nerešpektoval vyššie uvedené výkladové hľadiská, keď najmä dôsledne nerozlišoval medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami a výroky žalovaného neposudzoval s prihliadnutím na všetky súvislosti a okolnosti, za ktorých k nim došlo, predovšetkým so zreteľom na ich podstatu a sledovaný cieľ. To malo za následok, že považoval za nepravdivé výroky žalovaného majúce povahu hodnotiacich úsudkov, hoci ako už bolo uvedené, ich pravdivosť nemožno dokazovať a teda v tomto zmysle ani hodnotiť.

Odvolačný súd uložil žalovanému povinnosť ospravedlniť sa žalobcom za výroky pozostávajúce jednak zo skutkových tvrdení a jednak z hodnotiacich úsudkov. Podľa názoru dovolacieho súdu vo výrokoch, za ktoré bola žalovanému uložená odvolacím súdom povinnosť sa ospravedlniť, sú skutkovými tvrdeniami informácie, že žalobca sa stal š. (ministerstva p.), že inicioval materiál - zmenu normatívneho právneho aktu ministerstva p. upravujúceho poskytovanie štátnej podpory vo forme priamych platieb v p., okrem iného aj poskytovanie podpory pre p., že v dôsledku tejto zmeny získa vo finančnom vyjadrení o X. milióna korún vyššiu podporu (dotáciu) firma A. M.. (žalobkyňa), že žalobca je akcionárom tejto firmy a jeho manželka je členkou dozornej rady. Ostatné výroky, resp. ich časti mali povahu hodnotiacich úsudkov, teda kritiky. Pri vymedzení obsahu uvedených skutkových tvrdení nebolo postačujúce vychádzať len z ich formulácie vytrhnutej z kontextu výrokov žalovaného, ale bolo treba prihliadnuť na jeho celkový slovný prejav, pri ktorom prvýkrát poskytol informácie o žalobcovi a vyslovil svoje hodnotiace úsudky. Išlo o jeho vystúpenie na tlačovej konferencii S. X. Z písomného prepisu záznamu z tejto tlačovej konferencie, ktorý bol predmetom dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa, vyplynuli skutkové zistenia o tom, že žalovaný v postavení poslanca Národnej rady Slovenskej republiky za uvedenú stranu na tlačovej konferencii informoval, že v marci X. boli vypracované pravidlá pre poskytovanie podpory v p., ktoré boli uverejnené vo vestníku ministerstva p., pričom žiadosti o podporu mohli byť podávané v termíne od X. do X., že po zmene vlády a zmene vedenia ministerstva bol X. vo vestníku uverejnený dodatok č. X. k týmto pravidlám týkajúci sa poskytovania podpory v oblasti p., že na základe tohto dodatku firma š. - žalobcu, t.j. firma A., v ktorej je š. akcionárom a jeho manželka členkou dozornej rady, získa na podpore o X. milióna korún viac, a že materiál, t.j. návrh dodatku č. X., sa predkladal na základe pokynu š. Pravdivosť týchto informácií (skutkových tvrdení) bola v konaní preukázaná, resp. nebola sporná, preto nimi nebolo neoprávnene zasiahnuté do osobnostných práv žalobcu a do dobrej povesti žalobkyne.

V súvislosti s oznámením uvedených informácií žalovaný vyslovil aj hodnotiace úsudky, ktorými hodnotil konanie žalobcu, resp. výsledok tohto konania, a to napr. slovami, že išlo o účelovú zmenu, zmenu pravidiel počas hry, zmenu na prospech firmy, v ktorej je žalobca akcionárom a jeho manželka členkou dozornej rady, že nevie, či je to úplne v poriadku so zákonom o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov a že osobná a morálna zodpovednosť je na strane žalobcu. Hodnotiace úsudky vrátane tých, za ktoré mu bola uložená povinnosť sa ospravedlniť (, ... menia sa podmienky

kvôli š. ...“, „ ... pán t. ... vedome porušil ústavný zákon ...“, „ ... koľkokrát je ešte možné, aby pán š. klamal a zavádzal ...“, „ ... koľko dôkazov ešte treba predložiť o morálke a etike tohto š. ... „, „ ... nedočkavosť a chamtivosť sú zlým radcom ...“. „ ... š. zneužil svoju funkciu ...“, „ja osobne teraz vnímam túto situáciu ako porušenie morálne a etické ...“, „pán š. ... retroaktívne menil pravidlá posudzovania hry v rozpore so zákonom o konflikte záujmov, konal v rozpore s nariadením EÚ...“) vyslovil aj na tlačovej konferencii S. X. a v diskusných televíznych reláciách.

Správne právne posúdenie veci preto vyžadovalo posúdenie či kritika prednesená žalovaným na adresu žalobcu vo forme hodnotiacich úsudkov bola prípustná (oprávnená), t.j. či spĺňala kritériá kritiky vecnej, konkrétnej a primeranej. Podľa názoru dovolacieho súdu tieto požiadavky v preskúmvanej veci boli splnené. Kritika bola vecná, pretože vychádzala z pravdivých skutočností (uvedených vyššie), bola konkrétna (teda na základe konkrétnych skutočností umožňovala vytvoriť si vlastný názor na jej závery) a s prihliadnutím na to, že na strane žalovaného išlo o poslanca národnej rady a na strane žalobcu o vysokého š. vykonávajúceho správu vecí verejných, bola aj primeraná formou a obsahom, ktoré nevybočovali z medzí nutných na dosiahnutie sledovaného cieľa. Pre posúdenie oprávnenosti kritiky prednesenej žalovaným nebolo právne významné, či dodatkom č. X. k usmerneniu o poskytovaní podpory v p. sa mal tento normatívny právny akt zosúladiť s komunitárnym právom, pretože riešenie tejto otázky nemohlo nič zmeniť na pravdivosti informácie o existencii majetkového a personálneho prepojenia medzi žalobcom a žalobkyňou ako žiadateľkou o poskytnutie podpory (dotácie) na p. Podstatou kritiky totiž bolo poukázať na konanie žalobcu, ktoré žalovaný hodnotil ako konanie v rozpore so zákonom o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Tým bol zároveň vymedzený cieľ tejto kritiky, ktorým bolo vyvolanie verejnej diskusie a závažných otázkach celospoločenského významu, akými sú otázky, či postup a konanie verejného funkcionára v konkrétnej veci je alebo nie je v rozpore s ústavným zákonom č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Tento zákon, ktorý za verejných funkcionárov označuje aj š., výslovne zakazuje verejnému funkcionárovi pri výkone svojej funkcie uprednostniť osobný záujem (t. j. záujem, ktorý prináša majetkový prospech alebo iný prospech verejnému funkcionárovi alebo jemu blízkym osobám) pred verejným záujmom. Vzhľadom na fakty, o ktoré žalovaný oprel svoje hodnotiace úsudky a s prihliadnutím na skutočnosť, že zmena pravidiel pre poskytovanie podpory pre p. bola na prospech žalobkyne, s ktorou mal žalobca majetkové a personálne prepojenie, bola kritika

žalovaného ako spôsob uplatňovania jeho základného práva na slobodu prejavu prípustná a teda oprávnená, a to bez ohľadu na to, či o rozpor záujmov na strane žalobcu skutočne išlo.

Len pre úplnosť dovolací súd v súvislosti s hodnotiacim úsudkom o klamaní a zavádzaní poznamenáva, že aj tento mal svoj základ vo fakte spočívajúcom v tom, že žalobca tvrdenie o iniciovaní zmeny usmernenia označil za nepravdivé, hoci vykonaným dokazovaním bol preukázaný opak. Rovnako z reálneho základu vychádzal aj úsudok o retroaktivite a zmene pravidiel počas hry. Týmto základom bola skutočnosť, že podľa pravidiel uverejnených v marci X., mohli byť žiadosti o p. podávané od X. do X. príslušného roka, najneskôr do 25 dní po tomto termíne (v tomto prípade s následkom upravenia podpory), s tým, že na neskôr podané žiadosti sa nebude prihliadať. Zmena pravidiel uskutočnená dodatkom č. X. sa uskutočnila v čase (v októbri X.) po uplynutí uvedených termínov. Ďalej považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že podľa jeho názoru hodnotiace úsudky týkajúce sa toho, či postup alebo rozhodnutie orgánu štátu alebo verejného funkcionára, alebo normatívny právny akt je alebo nie je zákonný, alebo či je alebo nie je v súlade s komunitárnym právom, najmä za situácie, keď na túto otázku nie je v čase ich vyslovenia daná autoritatívna odpoveď príslušného orgánu, nie sú spôsobilé bez ďalšieho neoprávnene zasiahnuť do osobnostných práv, resp. dobrej povesti.

So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu vo výrokoch I., II., IV. a v súvisiacom výroku o trovách konania podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Aj keď vo IV. výroku, ktorý dovolaním napadol žalobca, bola žaloba o náhradu nemajetkovej ujmy zamietnutá, považoval dovolací súd za potrebné zrušiť rozsudok odvolacieho súdu aj v tejto časti. Zamietnutie žaloby žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy bolo totiž odôvodnené nesplnením podmienok pre jej poskytnutie, keď inak odvolací súd vychádzal z toho, že k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv došlo. Zrušenie rozsudku odvolacieho súdu aj vo IV. výroku rešpektuje ústavnú požiadavku vyplývajúcu z princípu právnej istoty, aby na tú istú otázku, navyše medzi tými istými účastníkmi, bola daná súdom rovnaká odpoveď. Zamedzí sa tým existencii dvoch právoplatných rozhodnutí, v ktorých by otázka danosti neoprávneného zásahu do osobnostných práv v tej istej veci bola riešená rozdielne.

Poučenie: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. mája 2010

**JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu**

Za správnosť vyhotovenia : Patrícia Špacírová